

CELKOVÉ HODNOCENÍ

V létě letošního roku vstoupí světová ekonomika již do šestého roku od začátku krize, kterou však stále není možno označit za ukončenou. Některé evropské země jsou naopak ve stále větší míře vystaveny dopadům rizik vzniklých v předkrizovém období a prohloubených v průběhu krize nedostatečně razantními či nesprávnými hospodářskopolitickými reakcemi. Současná situace v Evropě, a obzvláště v eurozóně, je proto velmi křehká a krizový stav se může obnovit prakticky kdykoli. Rizika pro finanční stabilitu v Evropě zůstávají vysoká a vychýlená směrem dolů. Český finanční sektor naopak v roce 2011 zůstal proti externím rizikům vysoce odolný a v některých parametrech posílil svou robustnost. Domácí ekonomika byla i proto krizí v eurozóně ovlivněna v omezené míře prostřednictvím slábnoucí ekonomické aktivity. Vývoj v eurozóně však přináší řadu rizik pro budoucí udržení finanční stability i v ČR.

Hlavním rizikovým scénářem pro českou ekonomiku v následujících dvou letech zůstává výraznější propad ekonomické aktivity v důsledku krize v jejím externím okolí. Hrozbou přicházející z eurozóny je další rozvoj negativní smyčky mezi veřejnými financemi, reálnou ekonomikou a finančním sektorem. Tato smyčka, která byla označena v loňské ZFS 2010/2011 za jedno z klíčových rizik, se začala rychle rozvíjet ve druhé polovině loňského roku. I když opatření realizovaná autoritami eurozóny na konci roku 2011 a na začátku roku letošního rozvoj této smyčky zastavila, pravděpodobnost jejího obnovení není nízká. Jedním z důvodů je silná procykličnost hospodářských politik spočívající ve vynuceném rychlém snižování deficitů veřejných financí i v regulačních tlacích na okamžité posilování kapitálových a likviditních polštářů bank působících v eurozóně, které zvyšují regulační nejistotu a urychlují proces deleveragingu. V neposlední řadě má procyklické efekty pro evropské ekonomiky i vývoj cen komodit a energií, jejichž vývoj odráží geopolitickou nejistotu a dynamický růst rozvíjejících se ekonomik.

VÝVOJ V ROCE 2011 A V PRVNÍM ČTVRTLETÍ ROKU 2012

Světová i česká ekonomika vykázaly zpomalení

Po poměrně robustním oživení v roce 2010 vykázala světová ekonomika v roce 2011 částečné zpomalení. Hospodářský růst byl však napříč regiony značně nevyrovnaný a rozdíly mezi jednotlivými zeměmi se zvyšovaly. Některé země eurozóny s vysokým zadlužením privátního sektoru či vlády, slabým hospodářským růstem a vysokou nezaměstnaností se nacházejí v bludném kruhu, z něhož se bude jen obtížně hledat východisko. ČR v roce 2011 ještě udržela kladný hospodářský růst, ten však postupně zpomaloval a byl tažen pouze čistými vývozy a změnou stavu zásob.

Měnové politiky zůstaly uvolněné

ČNB podobně jako hlavní světové centrální banky udržovala vzhledem k absenci poplávkových inflačních tlaků své měnověpolitické sazby na historicky nízkých úrovních. Nad rámec standardních měnověpolitických nástrojů pokračovaly hlavní centrální banky v politice kvantitativního uvolňování. Ke konci roku 2011 ECB zavedla mimořádné tříleté dodávací operace LTRO, které mají podobné účinky jako kvantitativní uvolňování.

Sektor nefinančních podniků dosáhl v roce 2011 srovnatelných finančních výsledků jako v předchozím roce zejména díky dobré výkonnosti exportně orientovaného zpracovatelského průmyslu. Sektory navázané na domácí poptávku vykazovaly znatelně horší finanční výsledky, a to především sektor stavebnictví, sektor podnikání v oblasti nemovitostí a sektor služeb. Podíl úvěrů v selhání v celém podnikovém sektoru nicméně v průběhu roku pozvolně klesal.

I přes pokles míry nezaměstnanosti se příjmová situace domácností zhoršila, reálný růst mezd patřil k nejnižším v novodobé historii a reálné disponibilní příjmy domácností meziročně klesaly. Tento nepříznivý vývoj se zatím promítl do úvěrového rizika domácností jen mírně, mimo jiné díky nízké úrovni úrokových sazeb z úvěrů. Podíl předlužených domácností nadále rostl, především v rámci nízkopříjmové skupiny. U těchto domácností byl však dopad vysoké předluženosti do bilancí bank tlumen nízkou absolutní výší poskytnutých úvěrů.

Světovým finančním trhům nadále dominuje vysoká míra nejistoty, zvýšená averze k riziku a volatilita reagující na přijímaná politická opatření v eurozóně. Dlouhodobé dodávací operace ECB z přelomu loňského a letošního roku zklidnily extrémně volatilní vývoj na evropských trzích, dlouhodobější efektivnost mimořádných politických opatření je však nejistá, neboť zvýšené úvěrové a likviditní riziko ve finančních systémech zůstalo.

České finanční trhy zůstávají ovlivněny vývojem v zahraničí, i když v nižší intenzitě než v předcházejících letech. Na mezibankovním trhu přetrvává nedůvěra protistran a nízká tržní likvidita, trh českých vládních dluhopisů i vzhledem ke svému malému objemu a likviditě vykazuje stále mírně vyšší výnosy než u zemí s podobným nebo horším stavem a výhledem veřejných financí. Český trh vládních dluhopisů je náchylný na agregátní tržní rizika a rizika nákazy, a to i přes to, že se ČR v loňském roce jako jedné ze dvou zemí v EU při hromadném snižování ratingů její rating zvýšil.

V roce 2011 dále pokračoval pokles cen rezidenčních nemovitostí, který souvisel především se zmíněnou zhoršenou příjmovou situací domácností a se zhoršením jejich demografických determinant. Zároveň docházelo k poklesu počtu transakcí na nemovitostním trhu, k významnému omezení bytové výstavby a k dalšímu oddálení prodejů developerských rezidenčních projektů. Na druhou stranu se zlepšily ukazatele udržitelnosti cen nemovitostí, které při nízkých úrokových sazbách z úvěrů na bydlení otevírají možnost pro spekulativní nákupy nemovitostí. Od druhé poloviny roku 2011 se také začaly objevovat náznaky mírného oživení trhu, především zrychlení růstu hypotečních úvěrů a oživení investiční aktivity v sektoru komerčních nemovitostí.

Vývoj v roce 2011 byl z pohledu českého finančního sektoru příznivý. V oblasti kapitálové přiměřenosti, ziskovosti a bilanční likvidity si bankovní sektor jako celek udržuje dobrou výchozí pozici a jako celek zůstává i nadále nezávislý na vnějším financování. Expozice vůči mateřským skupinám jsou stabilní v čase a jsou monitorovány ze strany ČNB.

Domácí exportní podniky zlepšily svou finanční pozici, zhoršovala se však situace v sektorech navázaných na domácí poptávku

Zhoršená příjmová situace domácností se zatím neprojevila v jejich schopnosti splácet závazky

Situace na globálních finančních trzích je ovlivňována vývojem v eurozóně...

... a dopadá nepříznivě rovněž na české finanční trhy

Pokles cen nemovitostí se projevil ve snížení počtu transakcí a v omezení bytové výstavby

Výchozí pozice finančního systému, zejména bankovního sektoru, zůstává do dalších let velmi dobrá

Stavební spořitelny zaznamenaly pokles tržního podílu. Rizikovost segmentu družstevních záložen se oproti minulému roku snížila, stále však nelze sektor považovat za odolný vůči zvýšeným rizikům. Pojišťovny vykazují solidní kapitálové vybavení, snížily však svou ziskovost. Segment penzijních fondů je nadále stabilní a upevňuje si pozici v rozložení úspor domácností. Jeho další vývoj ovlivní reforma důchodového systému. Tržní podíl mírně ztrácí fondy kolektivního investování a stejně tak jako v předchozím roce i nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv.

Úvěrové riziko se stabilizovalo, zvýšil se podíl držených vládních dluhopisů

Úvěrové riziko v bankovním sektoru zaznamenalo v roce 2011 mírné zlepšení a podíl úvěrů v selhání se stabilizoval kolem 6 %. Na agregátní úrovni lze úvěrové riziko označit za přiměřeně pokryté opravnými položkami, mezi domácími bankami ovšem existují v oblasti krytí úvěrů v selhání poměrně významné rozdíly. Koncentrace úvěrových portfolií postupně klesá, na druhou stranu se však snižuje míra zajištění největších úvěrů. Domácí banky výrazně zvýšily držbu domácích vládních dluhopisů, která na konci roku 2011 činila 15 % bilanční sumy, přičemž v roce 2008 tento podíl činil pouze 11 % a v evropských zemích se obvykle pohybuje na nižších úrovních. Podrozvahové aktivity bank zůstávají významné i přes jejich pokles od počátku krize. V mezinárodním srovnání je ziskovost bankovního sektoru i nadále nadprůměrná. V krátkodobém pohledu ji může ohrozit nepříznivý vývoj na finančních trzích, z dlouhodobého hlediska pak mohou ziskovost sektoru snížit strukturální změny jako vyšší konkurence na straně vkladů i úvěrů či přeorientace vkladatelů na nebankovní investiční produkty, například v souvislosti s penzijní reformou.

RIZIKA PRO FINANČNÍ STABILITU

Bilance rizik se nezměnila, zvýšila se jejich intenzita a do popředí se dostala rizika spojená s reálnou ekonomikou

Bilance rizik se ve srovnání s předcházející ZFS 2010/2011 příliš nezměnila a převažují ta, která míří směrem dolů. Intenzita rizik se pak zvýšila zejména v důsledku nepříznivého ekonomického vývoje, který se v některých zemích eurozóny může jevit jako téměř bezvýchodný. Skladba rizik je rovněž podobná jako před rokem, i když vnímání intenzity jednotlivých rizik ze strany analytiků a autorit se změnilo. Snížilo se hodnocení závažnosti svrchovaného rizika a do popředí se dostala rizika související se slabým hospodářským růstem.

Česká ekonomika přejde v roce 2012 ke stagnaci a znovu oživovat začne až v roce 2013

Květnová prognóza ČNB předpokládá, že v letošním roce český HDP přejde ke stagnaci jak v důsledku snížení tempa ekonomického růstu v zahraničí, tak v souvislosti se zpomalením domácí poptávky reflektující pokračující konsolidaci veřejných financí. V roce 2013 by měl růst HDP zrychlit na 1,9 %, k čemuž nejvíce přispěje oživení zahraniční poptávky. Překážkou pro dynamičtější oživení domácí poptávky v nejbližším období bude napjatá situace na trhu práce a nezbytnost realizovat další fiskální opatření nutná ke snížení strukturálního deficitu veřejných rozpočtů.

Rizikem pro oživení zahraniční poptávky zůstává možnost bilanční recese

Rizikem pro oživení zahraniční poptávky je možnost vzniku tzv. bilanční recese, která může být vyvolána procesem snižování vysoké úrovně zadlužení ekonomických subjektů. V této souvislosti existují obavy, že proces oddlužování bude v eurozóně doprovázen výrazným zpřísněním

úvěrových podmínek a zhoršenou dostupností úvěrů pro privátní sektor. To by mohlo ohrozit produkci v podnikové sféře. Na ekonomický vývoj ve vyspělých zemích bude nepříznivě působit také globální nevyrovnanost hospodářského růstu z hlediska jeho geografického rozložení. Dynamický růst rozvíjejících se ekonomik se odráží v pokračujícím nárůstu cen komodit, který pak vytváří negativní nabídkový šok ve vyspělých zemích, a ten pak dále oslabuje jejich ekonomickou aktivitu.

V sektoru nefinančních podniků vedlo posílení sektoru exportérů k dalšímu prohloubení závislosti české ekonomiky na vývoji v eurozóně. Sektor stavebnictví a podnikání v oblasti nemovitostí bude i nadále podléhat rizikům spojených s nízkou poptávkou především v oblasti velkých inženýrských staveb a v oblasti bytové výstavby. Obdobně může být úspornými fiskálními opatřeními ohrožena ziskovost odvětví dopravy, kde budou působit také rostoucí ceny pohonných hmot a vyšší mýtné tarify doprovázené rozšířením sítě zpoplatněných silnic.

Hlavním rizikem v sektoru domácností je nepříznivý příjmový vývoj, který bude charakterizován také snižujícím se podílem hrubých disponibilních příjmů domácností na HDP. Negativně bude na reálné příjmy domácností dopadat také růst cen energií a zvyšování nepřímých daní. V příjmech domácností se také bude odrážet vývoj na trhu práce, který zůstane dosti napjatý. Celková dynamika příjmů tak bude dlouhodobě utlumená, což bude negativně ovlivňovat zejména hospodaření domácností a jejich schopnost splácet dříve přijaté úvěry.

Ve většině vyspělých zemí včetně ČR je udržení úvěrového rizika na přijatelné úrovni podmíněno setrváním reálných úrokových sazeb z úvěrů na současných relativně nízkých úrovních, které jsou konzistentní s pomalým růstem reálných příjmů domácností i podniků. Tuto křehkou stabilitu může v jednotlivých ekonomikách ohrozit zvýšení rizikové prémie například v důsledku ztráty důvěry v udržitelnost jejich veřejných financí, nedůvěra v reportovanou kvalitu bankovních bilancí, nepříznivý vývoj ekonomické aktivity nebo jejich kombinace. Naopak globální zvýšení úrokových sazeb i přes vysoké požadavky vlád na dlouhodobé financování zůstává nepravděpodobné v důsledku příznivého vývoje celosvětové nabídky úspor ve srovnání s poptávkou po nich.

Nízké úrokové sazby v roce 2011 vedle nových hypoték přispěly rovněž k pokračujícímu nárůstu počtu refinancovaných úvěrů a během roku 2012 lze očekávat další akceleraci objemu refinancování. Vzhledem ke stávajícímu prostředí nízkých úrokových sazeb umožňuje refinancování a refixace sazeb přejít dlužníkům na nižší hladinu úrokových sazeb. To vede ke snížení nákladů obsluhy a má pozitivní dopad na úroveň úvěrového rizika. V této souvislosti ale mohou vzniknout obavy z následků vývoje, kdy bude převážná většina úvěrů na bydlení v příštích letech refixována a refinancována na nízké hladině úrokových sazeb a následně přijde delší období výrazně zvýšených sazeb. Rizika takového scénáře jsou však omezena na situaci, kdy by zvýšení úrokových sazeb nebylo doprovázeno oživením růstu mezd a disponibilních příjmů. Takový případ může primárně vzniknout v důsledku ztráty důvěry v udržitelnost veřejných financí.

Prohloubila se závislost nefinančních podniků na zahraničním vývoji

Rizikem v sektoru domácností je především nepříznivý příjmový vývoj

Při slabém ekonomickém růstu bude schopnost splácet plynule závazky závislá na existenci nízkých úrokových sazeb z úvěrů

Úvěrové riziko úvěrů na bydlení mohou nepříznivě ovlivnit velké výkyvy nominálních úrokových sazeb

Rizikem českých veřejných financí by se mohlo stát financování deficitu ze zahraničí

Při porovnání dynamiky i stavu veřejných rozpočtů s rozvinutými evropskými ekonomikami si česká ekonomika stojí poměrně dobře. Podle květnové predikce ČNB by se měl deficit veřejných financí v roce 2012 snížit na 3 % HDP, což je považováno za bezpečnou hranici. Postupná stabilizace veřejných rozpočtů je nezbytná, neboť česká ekonomika na rozdíl od některých jiných vyspělých zemí nedisponuje významnějším přebytkem úspor privátního sektoru. Pokud by zdroje pro případnou fiskální expanzi získávala česká vláda ze zahraničí, vedlo by to k dalšímu zhoršení externí pozice české ekonomiky. To by se později odrazilo v růstu rizikové premie země a zvýšení zápůjčních úrokových sazeb, podobně jako v současnosti v eurozóně. Z dlouhodobějšího hlediska je možno za rizikový trend označit zvyšování cizoměnové složky českého veřejného dluhu.

K přenosu vysoké volatility ze zahraničních na domácí dluhopisový trh může dojít i při pokračující stabilizaci českých veřejných financí

I přes nízké svrchované riziko českého státu a relativně odolný finanční sektor v ČR nelze při obnovení vysoké volatility na zahraničních finančních trzích vyloučit výraznější dopady do cen domácích finančních aktiv. Dluhová krize v eurozóně totiž ukázala, že v případě malých zemí, jakou je ČR, snaha stabilizovat veřejné finance není dostačující pro odvrácení přenosu rizik ze zahraničních trhů. Za této situace je účelné nesnižovat podíl dlouhodobé složky na českém veřejném dluhu, která zajišťuje předvídatelnou výši splátek a do určité míry chrání řízení dluhu před tržním napětím a nejrůznějšími nahodilými výkyvy charakteristickými pro krizová období.

Vysoká míra nejistoty si vynucuje pokračování podpůrných politik centrálních bank

Nepříliš optimistická očekávání ohledně ekonomického vývoje a přetrvávající vysoké úvěrové a likviditní riziko ve finančním systému zvyšují míru nejistoty s významnými implikacemi pro hospodářské politiky. Dopady materializace systémového rizika naakumulovaného v globálním finančním systému v předcházejícím období jsou stále natolik silné, že vyžadují pokračování podpůrných hospodářských politik. Jejich předčasné ukončení by mohlo ohrozit křehkou situaci na finančních trzích. Potenciálním rizikem je, že politici i veřejnost se stále více spoléhají na opatření centrálních bank.

Záporné reálné výnosy bezpečných aktiv motivují investory k honbě za krátkodobým výnosem

Ztráta špičkového ratingu či pochybnosti ohledně střednědobé udržitelnosti veřejných financí některých větších vyspělých zemí vedou k útěku investorů ke vnímané „kvalitě“, kterou jsou vládní dluhopisy zemí, které si špičkový rating stále udržují. Velmi nízké nominální výnosy zbývajících vysoce bezpečných aktiv v kombinaci se zvýšenou tržní volatilitou znevýhodňují dlouhodobé investory typu penzijních fondů a pojišťoven. Příliš vysoká cena relativně kvalitních aktiv, které často nesou až záporný reálný výnos, může motivovat tyto instituce k honbě za výnosem s preferencí rizikovějších tříd aktiv. To zpětně podporuje nárůst volatility a může mít negativní dopad též na reálnou ekonomiku. Jedním z důsledků může být pokles úrokových sazeb v těchto zemích na úroveň, které nemusí být konzistentní s dlouhodobým udržováním cenové a finanční stability.

Hlavním rizikem pro bankovní sektor je nárůst úvěrových ztrát v kombinaci s tržními ztrátami

Hlavním rizikem pro český bankovní sektor zůstává potenciální nárůst úvěrových ztrát v důsledku nepříznivého vývoje reálné ekonomiky. Ty by se mohly realizovat nejen z úvěrů držených v bilancích bank, ale i z úvěrových příslibů a z poskytnutých záruk účtovaných

v podrozvaze. Významným rizikem pro bankovní sektor by byl též pád největších dlužníků každé banky, a to i z toho důvodu, že tyto úvěry nejsou často dostatečně zajištěné.

Značné negativní dopady by také mohlo mít obnovení vysoké volatility na finančních trzích v kombinaci s případnými odpisy pohledávek za zadluženými zeměmi EU, podobně jako tomu bylo v případě Řecka v roce 2011. Tržní volatilita by mohla postihnout zejména ty banky, které mají větší otevřenou pozici v derivátech k obchodování. Nepříznivý tržní vývoj by zasáhl i další segmenty finančního sektoru, zejména pojišťovny a penzijní fondy.

Z vývoje stavu úvěrů v selhání a tvorby opravných položek k nim lze dovodit, že příliv nově klasifikovaných úvěrů v selhání v posledních čtvrtletích postupně zpomalil a v kombinaci s odpisy nesplacených úvěrů se zastavil růst celkového objemu úvěrů v selhání. Zpomalení ekonomické aktivity a zejména nepříznivý vývoj příjmů domácností však mohou současný příznivý trend opět obrátit. Do úvěrů v selhání by pak mohly ve zvýšené míře začít přitékat i úvěry, které byly nově poskytnuty poté, co začala ekonomika po recesi v roce 2009 ožívat. V případě realizace scénáře *Evropa v depresi* by se přírůstky úvěrů v selhání a vytvářených opravných položek mohly opět významně zvýšit.

Za potenciální riziko začaly být ze strany zahraničních analytiků označovány případné ztráty vyplývající z expozic domácích bank na své zahraniční mateřské skupiny. I když pravděpodobnost pádu některé z evropských bank, které jsou v ČR přítomny formou vlastnictví domácích bank, lze hodnotit jako extrémně malou, jedná se o riziko, které by v kombinaci s nepříznivým makroekonomickým vývojem a tržními ztrátami mohlo zasáhnout domácí bankovní sektor. I proto bylo toto riziko hodnoceno prostřednictvím zátěžových testů.

Při existujícím makroekonomickém výhledu je možno očekávat i v dalším období stagnaci nebo mírný pokles cen bytů. Rizikem ve směru nižších cen zůstávají spolu s výše zmíněnou zhoršenou příjmovou situací českých domácností také možné nucené prodeje bytů, které jsou zástavami úvěrů domácnostem i developerům. V samotném sektoru developerů došlo k nárůstu podílu nesplacených úvěrů a postup prodeje rezidenčních developerských projektů se může dále zpomalit s vyprcháním jednorázového efektu zvýšení snížené sazby DPH. Na druhou stranu však není vyloučeno, že zvýšení výhodnosti spekulativních nákupů nemovitostí může přinést zárodky krátkodobé spekulativní bubliny. Rovněž oživení investiční aktivity v oblasti komerčních nemovitostí, které je taženo zahraničními investory, by mohlo vést k přehřátí tohoto segmentu trhu a k nárůstům měr neobsazenosti.

HODNOCENÍ ODOLNOSTI FINANČNÍHO SEKTORU

V návaznosti na výše identifikovaná rizika byla standardně hodnocena odolnost domácího finančního systému pomocí zátěžových testů bank, pojišťoven a penzijních fondů za použití *Základního scénáře* budoucího

I přes relativně nižší význam tržního rizika v bankách nelze dopad případného nárůstu tržní volatility podceňovat

Úvěrové ztráty by při realizaci zátěžového scénáře prudce vzrostly

Určité riziko mohou představovat i expozice domácích bank na zahraniční mateřské společnosti

Trhy rezidenčních a komerčních nemovitostí mohou být i nadále zdrojem rizika

Domácí finanční systém byl v zátěžových testech vystaven razantním šokům

vývoje a zátěžového scénáře *Evropa v depresi*. Základní scénář reprezentuje vývoj, který považuje ČNB za nejpravděpodobnější. Zátěžový scénář zachycuje riziko dlouhodobějšího propadu ekonomické aktivity a s ním související výrazný propad cen nemovitostí, nárůst úvěrů v selhání a pokles provozních zisků finančních institucí. Tento scénář je v citlivostních analýzách doplněn o další šoky, např. o předpoklad nepříznivého vývoje na finančních trzích, odpisy pohledávek za zadluženými zeměmi EU, ztráty z expozic domácích bank na zahraniční mateřské společnosti či pád největších dlužníků každé banky.

Banky a pojišťovny potvrdily v zátěžových testech dostatečnou odolnost vůči řadě významných rizik, penzijní fondy zůstávají citlivé na tržní šoky

Výsledky provedených zátěžových testů i nadále potvrzují vysokou odolnost bank a pojišťoven vůči nepříznivému ekonomickému a tržnímu vývoji. Důvodem je nejen vysoký výchozí kapitálový polštář, ale i schopnost generovat výnosy v průběhu nepříznivého scénáře. Tento závěr platí i pro citlivostní analýzu, která pro bankovní sektor předpokládá odpis významné části expozic vůči zahraničním mateřským bankám. I v takovém případě by se agregátní kapitálová přiměřenost bankovního sektoru udržela nad 8% regulační hranicí. Sektor penzijních fondů zůstává citlivý na výraznější volatilitu v cenách držných cenných papírů.

Testy likvidity potvrzují vysokou odolnost bankovního sektoru vůči široké škále likviditních šoků

Zátěžový test likvidity bankovního sektoru byl za použití scénáře *Evropa v depresi* nově aplikován na horizontu jednoho a tří měsíců. Test tradičně zahrnoval jak první kolo šoků spočívající zejména v odlivu depozit, zvýšeném čerpání úvěrových příslibů a snížení hodnoty tržních aktiv, tak druhé kolo šoků zachycující dodatečné snížení likviditního polštáře následkem zvýšení reputačního a systémového rizika způsobeného reakcemi bank ve snaze uzavřít likviditní mezeru. Přestože podmínky scénáře byly nastaveny relativně přísně, testované banky obstály simulovanou zátěží a byly by schopny ve stanoveném termínu do jednoho a třech měsíců odstranit potenciální likviditní mezeru i za předpokladu zhoršených tržních podmínek.

SYSTÉMOVÁ RIZIKA A MAKROOBEZŘETNOSTNÍ POLITIKA

Nové zdroje systémového rizika nebyly identifikovány

Analýzy propojení institucí a sektorů, které se zaměřují na síťové vazby a tedy případné systémové riziko v jeho průřezové dimenzi, indikují v této oblasti stále pouze nízké riziko. Indikátory cyklické složky systémového rizika jako růst úvěrů, úvěrové podmínky včetně marží, ceny nemovitostí a likviditní poměry v bankovním sektoru naznačují, že finanční systém v ČR vstupuje do fáze mírného pokrizového úvěrového oživení. Výraznějšímu zvýšení cyklické složky systémového rizika v nejbližších letech však budou bránit pesimistická očekávání ekonomických subjektů. Ty jsou si v současnosti vědomy rizika obnovení recese, možného pokračování poklesu cen nemovitostí a obecně zvýšené pravděpodobnosti defaultu.

Úvěrové podmínky českých bank jsou stabilní a dochází k uvolnění jejich úrokové složky

Domácí finanční sektor se v současné době nachází ve fázi finančního cyklu, v níž se stále projevují rizika, která mají základ v předkrizových letech. Na rozdíl od eurozóny je však zhmotnění rizik v rozhodující míře vyvoláno situací v externím prostředí české ekonomiky. Český fi-

nanční cyklus zároveň není příliš synchronizován s tím, který je možno pozorovat v eurozóně. Úvěrové podmínky českých bank se v roce 2011 stabilizovaly a úroková složka podmínek se u úvěrů podnikům a u úvěrů domácnostem na bydlení v závěru roku 2011 a v prvních měsících roku 2012 uvolnila. Úrokové marže z nových úvěrů se dostaly na historická minima.

V souvislosti s rychlým růstem nových úvěrů na bydlení pozorovaným ve druhé polovině loňského roku a poklesem úrokových sazeb z těchto úvěrů se v médiích objevovaly komentáře hovořící o boomu hypoték. Při srovnání přírůstků celkového stavu úvěrů na bydlení a nových úvěrů na bydlení je však patrné, že meziměsíční přírůstky stavu úvěrů na bydlení jsou z dlouhodobého pohledu nízké. Vysvětlením je, že značnou část nově poskytovaných úvěrů představují již existující úvěry, které jsou na konci úrokové fixace refinancovány u jiných bank. Přesto je legitimní otázka, zda je současná dynamika úvěrů na bydlení a úrokové sazby v tomto segmentu při existujících nejistotách konzistentní s adekvátním oceněním rizik. To platí zejména v situaci, kdy nedochází ke zřetelnému zlepšení v bonitě klientů. ČNB se proto v dalším období zaměří nejen na úvěrové riziko v tomto tržním segmentu, ale rovněž na citlivost hypotečních portfolií na případný růst úrokových sazeb.

Udržení vysoké míry důvěry veřejnosti a investorů ve stabilitu českého bankovního sektoru vyžaduje zachování vysoké schopnosti bank absorbovat potenciální úvěrové a tržní ztráty. Strategie ČNB v oblasti obezřetnostní politiky tak bude pro nejbližší období spočívat především v pravidelném monitoringu kapitálové přiměřenosti bank na individuální i konsolidované bázi. Samy banky by měly brát při řízení rizik v úvahu scénáře zahrnující dlouhodobější nepříznivý vývoj makroekonomického prostředí projevující se stagnací či pomalým růstem příjmů.

V situaci, kdy se do popředí dostala rizika související se slabým hospodářským růstem a potenciálním návratem recese, bude ČNB v následujícím období věnovat zvýšenou pozornost sledování kvality úvěrových portfolií bank a družstevních záložen. Důraz bude kladen především na obezřetnou kategorizaci pohledávek, dostatečnost tvorby opravných položek a správné ohodnocení zajištění. Zvýšená pozornost bude věnována také vazbám domácích bank na mateřské skupiny.

Na základě analýz úvěrového rizika přistupuje ČNB rovněž k opatřením regulatorní povahy. V dubnu 2012 byla novelizována vyhláška ČNB o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, která zpřísňuje kvalitativní požadavky na úvěrovou činnost bank a družstevních záložen. Kromě toho ČNB vydává úřední sdělení, které popisuje postup ČNB při hodnocení dostatečnosti opravných položek. Novelizovaná vyhláška rovněž snížila limit pro angažovanost bank v ČR vůči zahraniční mateřské či sesterské společnosti, a to o polovinu. Nově byla rovněž stanovena informační povinnost vůči ČNB o převzetí úvěrového rizika v hodnotě nad 1 % bilanční sumy od osoby ze skupiny.

Vývoj v oblasti úvěrů na bydlení vyžaduje zvýšenou pozornost

Banky by si měly zachovat vysokou schopnost absorbovat potenciální úvěrové a tržní ztráty

Monitoring úvěrového rizika bude prioritou ČNB v dalším období

ČNB novelizovala pravidla v oblasti úvěrového rizika a angažovanosti na zahraniční mateřské společnosti